

І С Т И Н И

АРТУР
КОНАН ДОЙЛ

ТАЄМНИЦЯ
БОСКОМСЬКОЇ
ДОЛИНИ

Харків
«ФОЛІО»
2019

ПРИГОДА З ГОРБАНЕМ

Одного літнього вечора, за кілька місяців після мого одруження, я сидів біля каміна й докурював свою останню люльку, дрімаючи над якимось романом, — весь день бігав і втомився до нестями. Моя дружина піднялася нагору, у спальню, та й слуги вже подалися на спочинок — я чув, як замикалися вхідні двері. Я піднявся й почав вибивати люльку, як раптом пролунав дзвоник.

Я зиркнув на годинник. Була за чверть дванадцята. Запізно для гостя. Я подумав, що мене кличуть до пацієнта й доведеться сидіти всю ніч біля його ліжка. З невдоволенням на обличчі я вийшов у передпокій і відчинив двері. І страшенно здивувався: на порозі стояв Шерлок Голмс.

— Ватсоне, — сказав він, — сподіваюся, ви ще не лягли.

— Радий вас бачити, Голмсе.

— Ви здивовані, це й не дивно! Але вважаю, що у вас відлягло від серця! Гм... Ви курите той самий тютюн, що й у парубоцькі часи. Помилитися неможливо: на вашому костюмі є пухнастий попіл. Йй одразу видно, що ви звикли носити військовий однострій, Ватсоне. Вам ніколи не прикинутися справжнім цивільним, поки не покинете звичку засовувати хустинку за обшлаг рукава. Ви мене приймете сьогодні?

— Із задоволенням.

— Ви казали, що маєте кімнату для одного гостя, і ваш вішак для капелюхів свідчить про те, що вона зараз порожня.

— Буду радий, якщо заночуєте в мене.

— Дякую. У такому разі повішу свій капелюх на вільний гачок. Бачу, у вашому будинку побував робітник. Отже, щось сталося. Сподіваюся, каналізація працює?

— Ні, це газ...

— Ага! На вашому лінолеумі залишилися два сліди від цвяхів його черевиків... саме у тому місці, куди падає світло. Ні, дякую, я вже повечеряв у Ватерлоо, але із задоволенням викурю з вами люльку.

Я подав йому свій кисет, детектив розмістився навпроти й якийсь час мовчки пахкав. Я чудово знав, що привести його до мене такої пізньої пори могла лише дуже важлива справа, і терпляче чекав, коли детектив сам озветься.

— Бачу, зараз вам доводиться багато працювати за факсом, — кинув він на мене проникливий погляд.

— Авжеж, сьогодні був особливо важкий день, — відповів я, подумав і додав: — Можливо, ви вважаєте це ідіотським, але не збагну, як ви про це здогадалися.

Голмс усміхнувся.

— Я ж знаю ваші звички, мій любий Ватсоне, — сказав він. — Коли маєте мало візитів, то ходите пішки, а коли багато — берете кеб. Позаяк бачу, що ваші черевики не брудні, а лише легко запилюжені, то я ні хвилини не вагався зробити висновок, що тепер у вас дуже багато роботи і ви їздите кебом.

— Бездоганно! — вигукнув я.

— Елементарно, — додав він. — Це саме той випадок, коли можна легко вразити уяву співрозмовника, котрий випускає

з уваги якусь незначну обставину, на якій, однак, ґрунтується весь перебіг міркувань. Те саме, мій любий Ватсоне, можна сказати й про ваші оповіданнячка, що інтригують читача лише тому, що ви зумисне замовчуєте певні подробиці. Зараз я опинився в становищі цих самих читачів, бо тримаю в руках кілька ниток однієї дуже дивної справи, пояснити яку можна, лише знаючи всі обставини. І я їх дізнаюся, Ватсоне, неодмінно дізнаюся!

Очі його заблищали, запалі щоки порожевіли. На мить на його обличчі з'явився вогник неспокійної та пристрасної натури, але моментально згас. І обличчя знову перетворилося на безпристрасну маску, як у індіанця. Про Голмса часто казали, що він не людина, а машина.

— У справі є цікаві нюанси, — додав він. — Я б навіть сказав — винятково цікаві обставини. Мені здається, що я вже близький до її розкриття. Залишається з'ясувати небагато. Якби ви погодилися поїхати зі мною, то добряче б мені прислужилися.

— Матиму за честь.

— Могли б ви податися завтра до Олдершота?

— Не сумніваюся, що Джексон не відмовиться навідати моїх пацієнтів.

— Поїдемо потягом, який відходить від Ватерлоо о десятій годині одинадцять хвилин.

— Дуже добре. Якраз устигну домовитися з Джексоном.

— У такому разі, якщо ви ще не дуже хочете спати, я коротко розкажу, що сталося й що треба робити.

— До вашого приходу я дуже хотів спати. Але тепер нізащо не засну.

— Я коротко, але спробую не оминати нічого важливого. Можливо, ви читали про цю подію в газетах. Маю на увазі

ймовірно вбивство полковника Берклі з полку «Роял Манстерз», розквартированого в Олдершоті.

— Ні, не читав.

— Отже, вона ще не набула широкого розголосу. Або не встигла. Полковника знайшли мертвим усього два дні тому. Факти ось які. Як ви знаєте, «Роял Манстерз» — одна з найбоездатніших військових частин британської армії. Полк відзначився і в Кримській кампанії, і під час повстання сипаїв. До минулого понеділка ним командував Джеймс Берклі, заслужений вояк, котрий почав службу рядовим, за хоробрість отримав офіцерське звання й урешті-решт став командиром полку, в який прийшов рекрутом. Полковник Берклі одружився, коли ще був сержантом. Його дружина, у дівочтві міс Ненсі Девой, була донькою відставного сержанта, котрий колись служив у тому самому підрозділі. Неважко собі уявити, що в офіцерському середовищі молоду пару прийняли не надто доброзичливо. Але вони, мабуть, швидко призвичаїлися. Наскільки я знаю, міс Берклі завжди користувалася прихильністю полкових дам, а її чоловік — своїх колег-офіцерів. Можу ще додати, що вона була дуже вродлива, і навіть тепер, за тридцять років, вона все ще неабияк приваблива. Полковник Берклі, мабуть, був щасливий у сім'ї. Майор Мерфі, котрий виклав мені більшість інформації, запевнив, що ніколи не чув про якісь чвари в цій родині. Загалом він вважає, що Берклі кохав свою дружину більше, ніж вона його. Прощаючись із нею навіть на один день, полковник дуже тужив. Вона ж, хоча й була ніжною та відданою дружиною, ставилася до нього трохи інакше. У полку їх вважали взірцевою парою. В їхніх стосунках не було нічого, що могло б хоч віддалено натякнути на можливість трагедії.

Характер у полковника Берклі був вельми своєрідний. Завичай веселий і товариський, цей старий воїн часом ставав запальним і злопам'ятним. Однак ця риса його характеру, мабуть, ніколи не проявлялася щодо дружини. Майора Мерфі й інших трьох офіцерів із п'яти, з котрими я спілкувався, вражав пригнічений стан, що часом охоплював полковника. Як заявив майор, під час галасливої та веселої бесіди за столом часто ніби чиясь невидима рука раптово стирала посмішку з його губ. Коли на полковника находило, він багато днів перебував у поганому настрої. Була в його характері ще одна дивина, яку помітили товариші-офіцери, — він боявся залишатися сам, особливо в темряві. Ця дитяча риса в чоловіка, котру, без сумніву, був наділений мужністю, викликала чутки та розмаїті версії.

Перший батальйон полку «Роял Манстерз» уже кілька років квартирував в Олдершоті. Одружені офіцери жили за межами казарм, а полковник весь цей час займав віллу «Лечайн», розташовану приблизно за півмилі від Північного табору. Будинок стоїть у глибині саду, але його західний бік — усього ярдів за тридцять від дороги. Слуги в будинку — кучер, покоївка та кухарка. Лише вони та їхні господарі жили в «Лечайні». Дітей Берклі не мав, а гості приїздили нечасто.

А тепер розповідь про події, які сталися в «Лечайні» цього понеділка між дев'ятою та десятою годинами вечора.

Місіс Берклі, як виявилось, належала до римо-католицької церкви і брала помітну участь у діяльності добродійного товариства Святого Георга, заснованого при храмі на Вот-стріт, де збирали та роздавали бідності вживаний одяг. Збори товариства були призначені того дня на восьму годину вечора, і місіс Берклі швидко пообідала, аби не спізнитися. Коли вихо-

ЗМІСТ

Пригода з горбанем	3
Грек-тлумач	25
Доброчинний базар	44
Пригода з квартиранткою під вуаллю	48
Пригода з картонним пуделком	63
Пригода з кресленнями Брюса Партінгтона	90
Пригода з лев'ячою гривною	129
Таємниця Боскомської долини	155